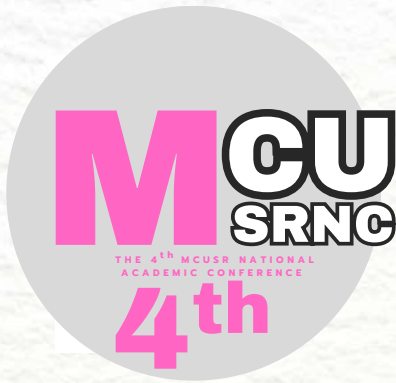

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Proceedings

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 4
The 4th MCUSR National Academic Conference

“นวัตกรรมกับการศึกษายุคใหม่
สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

(Innovation and Modern Education towards
Sustainable Development)

จัดโดย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ร่วมกับภาคีเครือข่าย

25 เมษายน 2568

2
0
2
5

บรรณาธิการ: พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ. ดร.

ประธานคณะกรรมการ: พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ. ดร.

สำนักงานกองบรรณาธิการ:

กองบรรณาธิการรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4
ห้องประชุม 124-125 ชั้น 2 อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8
ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000 โทร. 044-142107 ต่อ 319
<http://www.surin.mcu.ac.th/mcusrc2022> E-mail: mcusrc2022@gmail.com

ออกแบบ: พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณูญ, อ. ดร. พระมหามานะ ปิยภาณี, บดินทร จินเปี้ย

จัดรูปแบบและพิสูจน์อักษร:

พระปลัดสุระ ญาณธโร, ผศ. ดร.	
พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณูญ, อ. ดร.	พระมหามานะ ปิยภาณี
พระปรัชญา ชยวุฒโฒ, อ. ดร.	วันชัย ชูศรีสุข
เอกรัตน์ มาพะตุง	ณัฐธินี ชงโค
ลัดดาวัลย์ คงดวงดี	เจนณรงค์ ทะนะอัน
ธเนศ ทองอัม	

จำนวน: 850 หน้า

จัดพิมพ์โดย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ลิขสิทธิ์:

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 4 The 4nd MCUSR National Conference ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ห้ามนำข้อความทั้งหมดไปตีพิมพ์ซ้ำ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เท่านั้น

ความรับผิดชอบ:

เนื้อหาและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 4 The 4nd MCUSR National Conference ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

ภาคีเครือข่ายร่วมเป็นเจ้าภาพ

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุนทร ครั้งที่ 4
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุนทร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุนทร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุนทร

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุนทร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

สถาบันวิจัยแห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา:

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ. ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พระเทพพรเมธี, รศ. ดร. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
 พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ. ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
 พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ. ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
 พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ. ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์
 พระครูศรีสุนทรสรกิจ, ผศ. ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหารวิทยาเขตสุรินทร์
 พระครูสุฤทธิจิตตบัณฑิต, รศ. ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
 รศ. ดร. ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ: พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ. ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ. ดร.

พระปลัดสุระ ญาณธโร, ผศ. ดร.
 พระมหาพุทธพิชาญ โยธาสโน
 พระปรัชญา ชยวุฒโธ, อ. ดร.
 พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, อ. ดร.
 พระมหามานะ ปิยาภาณี
 อ. ดร. อนุรักษ์ สะอาดเอี่ยม
 อ. ดร. ภัฏขวัชร สุขเสน

กองบรรณาธิการ:

พระครูศรีปัญญาภิรม, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวิศิต ธีรวิโส, รศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ. ดร. ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. ดร. ธนู ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. ดร. ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. ดร. วรภูมิ มูลสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. บรรจง โสดาดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสวพัฒน์วิสุทธิสารคุณ, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ. ดร. ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ. ดร. อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร. กังวล คัชขิมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ. ดร. บุญญติ สาลี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ. ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ. ดร.สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รศ. ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รศ. ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รศ. ดร.สัณญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ. ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ. ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ. ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ. ดร.นฤมล ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ. ดร.ยงยุทธ ขำคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ. ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ. ดร.อาสนะ เชิดชู	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อ. ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ดร.คมวัฒน์ รุ่งเรือง	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
ดร.รพีพร ธงทอง	มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น อุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ. ดร.
พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ, ศ. ดร.
พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต, รศ. ดร.
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ. ดร.
พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ, รศ. ดร.
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, รศ. ดร.
พระครูศรีพุทธิบัณฑิต, ผศ. ดร.
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ. ดร.
พระครูใบฎีกาเวียง กิตติคุณโณ, ผศ. ดร.
พระครูสุธีวรปริชา, ผศ. ดร.
พระมหาวิศิต ธีรวิโส, รศ. ดร.
พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ. ดร.
พระมหาสุพจน์ สุวโจ, ผศ. ดร.
พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ. ดร.
พระครูสาธุกิจโกศล, ผศ. ดร.
พระมหาสมบัติ ฐานาโว, ผศ.
พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, ผศ. ดร.

พระปลัดสุระ ญาณธโร, ผศ. ดร.
พระครูสุเมธจันทสิริ, ดร.
พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ผศ. ดร.
พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, ดร.
ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศ. ดร.สมภาร พรหมทา
ศ. ดร.จำนง อติวัฒนสิทธิ์
รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม
รศ. ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
รศ. ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก
รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปู
รศ. ดร.สิน งามประโคน
รศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร
รศ. ดร.ประพัฒน์ ศรีกุลกิจ
รศ. ดร.กฤต ศรียะอาจ
รศ. ดร.ยุทธนา พุนเกิดมะเรียง
ผศ. ดร.ฐานิดา มั่นคง
ผศ. ดร.ธนู ศรีทอง
ผศ. ดร.เกษม แสงนนท์
ผศ. ดร.วิเศษ ชินวงศ์
ผศ. ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ
ผศ. ดร.แสง นิลนามะ
ผศ. ดร.วรณัฐ มุลสิน
ผศ. ดร.ปัญญา คล้ายเดช
ผศ. ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว
ผศ. ดร.เกรียงไกร พินยารัก
ผศ. บรรจง โสดาดี
ผศ. กฤษนันท์ แสงมาศ
ผศ. เศรษฐพร หนูหนู
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
ดร.ชูชัย ประดับสุข
ดร.สถาพร ภาคพรหม
ดร.อริเทพ ผาหา
ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย
ดร.ธนาทิพย์ อาดเนาลี
ดร.พูนศักดิ์ กมล

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ผศ. ดร.รพีพร ธงทอง

ผศ. ดร.นฤมล ภูสิงห์

ผศ. ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์

รศ. ดร.อภิญญาวัฒน์ โพธิ์सान

รศ. ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ. ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

รศ. ดร.ยุภาพร ยุภาศ

รศ. ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

ผศ. ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ. ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

ศ. ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

รศ. ดร.ประเวศ อินทร์ทองปาน

รศ. ดร.ไพรินทร์ กะทิพรมราช

ผศ. ดร.โกเมนทร์ ชินวงศ์

ผศ. ดร.ธีรรัตน์ แสงแก้ว

รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

รศ. ดร.อำนาจ ยอดทอง

รศ. ดร.วีระชัย ยศโสธร

รศ. ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้ทอง

ผศ. ดร.อาสนะ เชิดชู

ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

ดร.ศิวธิดา ภูมิวรมุณี

ผศ. ดร.ศรีอุบล อินทร์แป้น

ดร.คมวัฒน์ รุ่งเรือง

ผศ. ดร.สุชาติ หอมจันทร์

ผศ. ดร.พัชรี ถุงแก้ว

ผศ. ดร.เทพพร โลมารักษ์

ผศ. ดร.อมรเทพ วันดี

ผศ. ดร.เสาวรัตน์ ทศะ

ผศ. ดร.บาล ชะใบรัมย์

ผศ. ดร.ไพรัช จันทรงาม

ดร.วนิดา หอมจันทร์

ผศ. ดร.กระพั่น ศรีงาน

มหาวิทยาลัยการจัดการและ

เทคโนโลยีอีสเทิร์น

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิทยาเขตสุรินทร์

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ธรรมรัตน์ สิ้นธุเดช
ผศ. ดร.เสกสรรค์ สนวนา
ผศ. ดร.บัญญัติ สาลี
ผศ. ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง
ผศ. ดร.อภิชาติ แสงอัมพร
รศ. ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
ผศ. ดร.วันชัย สุขตาม
รศ. ดร.วาสนา แก้วหล้า
ผศ. ดร.อัคราพร สุขทอง
ผศ. ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร
ผศ. ดร.นพฤทธิ์ จิตรสายธาร
ผศ. ดร.ศศิธร ศูนย์กลาง
ดร.วิโรจน์ ทองปลิว
ดร.วิจิตรา โพธิสาร
ดร.ธิดารัตน์ คณิงเพียร
ดร.วรรณพร บุณเปล่ง
ดร.วรรณภา พรหมศวร
ดร.ธิดา มุลาลินท์
นายธวัชชัย ยืนยาว
รศ. ดร.วันทนา เนาว์วัน
รศ. ดร.อำพล บุตดาสาร
ผศ. ดร.ฉันทัส เพียรธรรม
ผศ. ดร.ยงยุทธ ขำคง
รศ. ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
ผศ. ดร.ขจรศักดิ์ เจ้ากรมทอง
ผศ. ดร.นิตยา สิ้นเธาว์
ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ
ผศ. ดร.ภูมิภควิธจ ภูมิพงศ์คชศร

ดร.ราชนธ ปัญญาบุญ
ผศ. ดร.สิปปนันท์ นวลละออง
ผศ. ดร.ฉันทัส เพียรธรรม
ผศ. ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู
ดร.ศิริรัตน์ ขาวนา
รศ. ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี
รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์
ศ. ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาัมพวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ. ดร.
ผศ. ดร.สมชาย ดำเนิน
ผศ. ดร.กั้วล คิชฌิมมา
ผศ. ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
ผศ. ดร.สถาพร วิชัยรัมย์
รศ. ดร.สมหมาย ชินนาค
รศ. ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา
ผศ. ดร.สุชาติ บุซลียานนท์
รศ. ดร.วินิจ พาเจริญ
ผศ. ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผศ. ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
รศ. ดร.ประยงค์ จันท์แดง
ผศ. ดร.พีรวัส อินทวิ
ผศ. ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้จัดโครงการประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๔ ภายใต้หัวข้อ “พหุวัตกรรมการศึกษายุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งมีการได้รับความเมตตาจาก พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ. ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมและปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “พหุวัตกรรมการศึกษายุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ การปาฐกถา เรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้พหุวัตกรรมการศึกษายุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย พระเทพวัชรสารบัณฑิต” รศ. ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนึ่ง การจัดโครงการประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๔ นี้ ได้ดำเนินการจัดการประชุมในกลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มสังคมศาสตร์ และกลุ่มศึกษาศาสตร์ ซึ่งที่ผ่านมามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดการประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ในช่วงที่พระพรหมวัชรโมลี, ป.ธ.๙, ดร. ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์ รูปที่ ๑ (ในขณะนั้น) และจัดการประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๓ ในช่วงที่พระราชวิมลโมลี, ป.ธ.๙, ผศ. ดร. ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์ รูปที่ ๒ (ในขณะนั้น)

การประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๔ ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกแห่ง ที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้นิมนต์/ เรียนเชิญเป็นเกียรติ และมีข้อตกลงทางวิชาการร่วมกัน โดยมีผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนทั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ส่งผลให้การจัดการประชุมวิชาการในครั้งนี้ เกิดการบูรณาการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยและประสบความสำเร็จทางวิชาการอย่างยิ่ง จากประสบการณ์และความสำเร็จนี้มหาวิทยาลัยจะนำไปพัฒนางานทางวิชาการและดำเนินการจัดโครงการประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๕ และโครงการประชุมวิชาการ ระดับนานาชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๑ ต่อไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ขอนุโมทนาขอบคุณผู้บริหาร ภาคีเครือข่าย ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และกองบรรณาธิการของมหาวิทยาลัย ที่ได้อุทิศตนเพื่อการสนองพันธกิจในครั้งนี้

(พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ. ดร.)

บรรณาธิการ

การประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ ๔
รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์

สารบัญ

เครือข่ายการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 4	ก
กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ง
คำปรารภ....รองอธิการ วช สุรินทร์	ญ
สารบัญ	ฉ

กลุ่ม ศึกษาศาสตร์

บทความวิชาการ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา The application of dhamma principles and technology in managing social studies education <i>พระปลัดตฤณภัทร จินตามโย, พระวิเทศพรหมคุณ, ชวาล ศิริวัฒน์, สุวัฒน์ รักขันโท</i>	1
การประยุกต์ใช้พุทธบริหารการศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล The application of Buddhist educational management in the dissemination of Buddhism in the digital era <i>พระมหาสุริยะ กิตติสาโร</i>	8
การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและลดความรุนแรงในห้องเรียน Application of the four Brahmaviharas in teaching social studies to promote morality and reduce violence in the classroom <i>ทิพวัลย์ บริพันธ์, พระวิเทศพรหมคุณ, สายรุ้ง บุปผาพันธ์, พระศิริเทพ ธมฺมวโร, มณฑลสิริ เลหาบุตร</i>	19
ปฐมบทแห่งการสร้างสรรคฉันทลักษณ์ไทย The genesis of thai prosody <i>สุบินรัตน์ รัตนศิลา, ประทีป ยศนรินทร์, คงนาฏ รุณวุฒิ, และจอมพณ สมหวัง</i>	25
การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม Innovative learning management to promote participatory learning <i>อติเมศร์ ดั่งเงิน, พระมหาสมบุรณ์ สุธมฺโม, พระครูปิยธรรมบัณฑิต, ศักดิ์ดีดา งานหมั่น</i>	36
แนวคิดเพื่อการผลิตและใช้สื่อสารสนเทศทางการเรียนการสอน Concepts for the production and use of educational media <i>พระคทา สคารโว (เรือนเงิน), พระวิเทศพรหมคุณ, สมชัย ศรีนอก, ชวาล ศิริวัฒน์</i>	48

การปลูกฝังคุณธรรมในวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ	58
Inculcating morality in the teaching profession to strengthen professional ethics จิราพร สอวิท, สุรัชย์ แก้วคุณ, สมชัย ศรีนอก, ศักดิ์ดา งานหมั่น	
บทบาทครูสังคมศึกษากับการสอนเรื่องการละเมิดศีลข้อ 3 เพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับสังคมที่หลากหลาย	67
The role of social studies teachers in teaching about violating the 3 rd precept to learn how to live together in a diverse society พระมหาสมควร สุวณโณ (คัมภีร์ธรรม)	
การสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้สังคมศึกษา: แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	76
Inspiring social studies learning: a learner-centered teaching approach พระอนันต์ศักดิ์ กุศลจิตโต, พระสมุห์ฉลวย เทวโสโร	
สังคมศึกษากับบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาประเพณีวันสงกรานต์	85
Social studies and the role in preserving Thai culture: a case study of the Songkran festival พระมหาสมบัติ ฐานวโร, เอกรัตน์ มาพะตุง, พระวีรศักดิ์ สุขน้อย	
นวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับการเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน	95
Technological innovation and student competence enhancement มณฑลสิริ เลาหบุตร, พระวิเทศพรหมคุณ, พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม, ทิพวัลย์ บริพันธ์	
พุทธวิธีการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ AI สำหรับคน Gen Z ในประเทศไทย	107
Buddhist methods of teaching English using ai for Gen Z in Thailand พระครูสุเมธจันทสิริ	

บทความวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบการบูรณาการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้มัธยมศึกษาที่ 3 จังหวัดปทุมธานี	118
Integrated learning management based on the four factors of influence to develop learning outcomes in the subject of history at the secondary education promotion center 3, Pathum Thani province ฐานกร พิกุลทอง, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, สายรุ้ง บุปผาพันธ์	

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
133

Project-based learning management based on the four noble truths to enhance learning achievement in social studies subject for lower secondary level students Pathum Thani city district learning promotion center Pathum Thani province

ปานิสรรา นันทโชตวาทีน, สายรุ้ง บุปผาพันธ์, สุวัฒน์ รักขันโท

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีของสังคมวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
146

Developing a learning activity set using the 5w1h technique combined with the Threefold training to enhance academic achievement in social studies, religion, and culture: a case study of grade 5 students on the topic of good citizenship

เบญจวรรณ เพิกอินทร์, สายรุ้ง บุปผาพันธ์

การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทพมิตรศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
158

The application comparison learning management with the principle of the 4 paths in accomplishment of thepmitr suksa school teacher, surat thani province

อลงกรณ์ ศรีบุตรดา, สายรุ้ง บุปผาพันธ์, สมชัย ศรีนอก

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหน้าที่ของชาวพุทธ โดยใช้การสอนแบบปจฺฉา วิสัชนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
175

Development of learning achievement on the duties of Buddhists using the Q&A teaching method for primary school students at the Buddhist Sunday School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ปราโมทย์ แสนกล้า, ไพฑูรย์ การเพียร, อภิรมย์ สิ้นชุม

กลุ่ม สังคมศาสตร์

บทความวิชาการ

บทบาทผู้นำท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
191

The role of local leaders in participating in local elections

พันธุ์ เชิดชัย ไสรมรรค, ศตวรรษ สงกาพันธ์, ชงชัย สิงอุดม, อัจฉราวรรณ ไชยะเขียว

สังคหัตถุธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์กร
203

The principles of Sanghavatthu Dhamma to the administration of an organization

พระบัณฑิต ปณฺธิโต, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูกิตติวราทร, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

ไรเดอร์อาชีพที่ได้รับอิทธิพลของทุนนิยมสมัยใหม่ Professional riders influenced by modern capitalism <i>นราวิทย์ วันทาแทน</i>	214
การบริหารแบบ Benchmarking ในยุคดิจิทัล Benchmarking management in the digital age <i>เด่นภูมิ อินตะวัง, สุรเชษฐ์ คำใจ</i>	229
การพัฒนาชุมชนตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Community development according to Saraniyadhamma principles of local administrative organization administrators <i>พระประยุทธ์ ไกรเพชร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วรภุรี มูลสิน, ปิยวรรณ ศิริเดชขจร</i>	235
การเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การ Enhancing leadership qualities based on the Brahmavihara for organizational executives <i>พูนิชัย กำจัดภัย, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วรภุรี มูลสิน, พระมหาเอกพันธ์ วรรธมมณญ</i>	246
การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศ Application of principle 4 to promote political participation in the country <i>ชัยภาณุ กันท์อเนกขยากุล</i>	258
การประยุกต์หลักพละธรรม เพื่อการบริหารสู่สังคมวิถีพุทธ Application of the principles of physical virtue for management towards a Buddhist society <i>พระมหาเชิดศักดิ์ สุชีโว, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระมหาวิคิต ธีรวิโส, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ</i>	272
การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังตามหลักกัณฐิธรรม 4 The development of inmates' personality based on the four principles <i>สุดารัตน์ ภูมิครสาร, ศตวรรษ สงกาพันธ์</i>	284
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ Human resource development for enhancing public sector work efficiency <i>พระวรเชษฐาภรณ์ ชาครธมโม, พระมหาวิคิต ธีรวิโส, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วรภุรี มูลสิน, ปิยวรรณ ศิริเดชขจร</i>	292
หลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาระบบงาน : เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอยะรัง จังหวัดเลย Improving the quality of education in a situation of scarcity <i>วราภรณ์ ธนะสุตร, ศตวรรษ สงกาพันธ์, ธงชัย สิงอุดม, อัจฉราวรรณ ใจะเขียว</i>	306

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย Public participation in democratic development <i>ปานิสรา อินทราวุธ, พระครูเมธีรัตนบมจิต, สุวารี รวบทองศรี</i>	317
การพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของภาครัฐ Development of public service quality based on Buddhist according to buddhadhamma in the government sector <i>พระสุรศักดิ์ สาทโร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, วันชัย ชูศรีสุข</i>	326
การบริหารงานบุคคลกับการจัดการภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล Personnel management and public sector management according to the principles of good governance <i>รพีพงศ์ นิตสมบุญ, ธงชัย สิงอุดม, ศตวรรษ สงกาพันธ์</i>	340
ผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ต่อการสร้างประตูระบายน้ำศรีสองรัก The impact on the population in Loei province from the construction of the Sri Song Rak water gate <i>ปวิยธิดา ทาศิริ</i>	349
การพัฒนาการเมืองการปกครองในสังคมชนบทสมัยใหม่ Development in the modern rural society <i>พระอธิการวิชาญ อาทโร (มวาทอง)</i>	356
แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองน่านสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ Guidelines for developing marketing strategies for nan traditional fabrics products towards a creative economy <i>ฉัพล यरรง, พระครูสังฆรักษ์เชษฐา ปิยสาสโน, พระครูสมุห์ทวีวิทย์ ธีรสุวณโณ</i>	368
การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาชุมชน Application of the four bhavana dhamma for community development <i>พระอัมฤทธิฐานโย (รุ่งเรือง), พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี</i>	378
ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 Buddhist leadership and educational development in the 21 st century <i>พระเทพวัชรลธิเมธี</i>	394
องค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาชุมชนตามวิถีพุทธ The role of the subdistrict administrative organization in community development based on Buddhist principles <i>พระอำนาจ เทวโร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระมหามานะ ปิยภาณี, วันชัย ชูศรีสุข</i>	406

ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ Good governance in new public management <i>พระครูสมุห์ทิวชัย ธีรสุวณฺโณ</i>	420
การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล Integrating buddhist principles in personnel management of sub-district administrative organizations <i>ภริสรัฏฐ์ ลิธิปัญญาภักดิ์, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญู</i>	432
ผลกระทบของสื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในสังคมประชาธิปไตย The impact of online media in the digital age on youth engagement in political participation with in a democratic society <i>สุดาร์ตน์ ต้นทอง, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วันชัย ชูศรีสุข, พระมหามานะ ปิยภาณี, พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญู</i>	446
บทบาทการรัฐประหารในอดีต และอนาคตของไทย The role of past coups and the future of Thailand <i>ประคอง มาโต, พระครูอรุณปิยกิจ (ภูมิสิษฐ์), พระครูสมุห์สุวรรณ อคฺควณฺโณ</i>	457
การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กร Integrating the four bases of power to promote efficiency organizational performance <i>ธงชัย สายแก้ว, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วันชัย ชูศรีสุข, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, วัชรกร อนุพันธ์</i>	471
การปกครองท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของกำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน Local governance by subdistrict headmen and village headmen in accordance with Buddhaddhamma governance <i>ปาณิศา สอนเพิ่ม, สมบัติธรร นามทอง, พระปลัดสุระ ญาณธโร, วันชัย ชูศรีสุข, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี</i>	486
หลักสังคหัตถุธรรมกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของภาครัฐ The principles of Sangahavaththu in relation to improving the quality of public service provided by government agencies <i>พระเจตสฤทธิ ภาทโก, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญู, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, พระครูเกษมอาจารย์สุนทร</i>	501
การพัฒนาการบริหารงานตามหลักพลธรรม 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล The development of administrative management based on the four powers (Bala Dhamma) in subdistrict administrative organizations <i>พระครูวิชัยบรรพตธรรม วิชโย (ปานทอง), พระปลัดสุระ ญาณธโร, วรภูมิ มูลสิน, วันชัย ชูศรีสุข, พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญู</i>	515

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดเลย ตามหลักอปริหานิยธรรม Promoting local political participation of the people of loei province according to the principles of Aparihaniyadhamma <i>พระมหาไพโรจน์ อคฺคธมฺโม, ศตวรรษ สงกาพันธ์</i>	528
วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบัน: บทวิเคราะห์ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง Political culture in contemporary thai society: an analysis based on the theory of change <i>สุจิตรา นามวงษา</i>	538
หลักการพูดในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างผู้นำ The principles of speaking in Theravada Buddhist philosophy to create leaders <i>สังสุข ภาแก้ว, ศตวรรษ สงกาพันธ์, อัจฉรวรรณ ใจยะเขียว</i>	546
การใช้หลักธรรมแก้ไขความเชื่อความศรัทธาบนความขัดแย้งในสังคมคนไทย: แนวทางสู่ความสมานฉันท์ Using dhamma to resolve conflict, belief and faith in Thai society: a guide to reconciliation <i>พระครูเกษมอาจารย์สุนทร (ชนุชรัมย์), พระมหาอุทฺตพิชาญ โยธาสโน, วัชรกร อนุพันธ์, พระวิชาญ วิสุทฺโธ, เสือ สัชชานนท์</i>	552
ความรู้ทั่วไปทางรัฐศาสตร์ : กรณีศึกษาวิเคราะห์มุมมองระบบอุปถัมภ์ในสังคม General knowledge in political science : a case study analyzing the perspective of the patronage system in society <i>เศรษฐพร หนูนุช, เอกรัตน์ มาพะตุง</i>	560
การจัดการสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล Disaster management by subdistrict administrative organizations <i>วรพล วรสุวรรณโรจน์, สุทัศน์ อาสนาชัย, ภูวเดช สีนทับศาล</i>	568
ดอกสะแบง: สีสนการท่องเที่ยวแห่งบุรีรัมย์ Dok Sabang: The colorful tourism of Buriram <i>รุ่งสุริยา หอมวัน, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ทิพย์ ชันแก้ว</i>	577
หลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาภาวะผู้นำในภาครัฐ The 4 Iddhipada principles and leadership development in the public sector <i>กฤษกร กิตติปาโล (หาสุข)</i>	591

บทความวิจัย

- ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร** 599
 The motivation factors of performance of officials in bang na district bangkok metropolitan administration
ณัฐทิวัต โกศลสมบุรณ์, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, พระมหามานะ ปิยภาณี
- ภาวะผู้นำเชิงบวกที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรกรมบัญชีกลาง ในช่วง Work from Home** 613
 Positive leadership affecting work motivation of personnel at comptroller general's department during work from home
เพ็ญพรรณ ประทุมโชน, วิรัช สงวนวงศ์วาน
- การบริหารจัดการสโมสรฟุตบอลแบงค็อก บีทีเอส เอฟซี** 625
 The management of Bangkok BTS FC Futsal Club
ธาดา บัวทิม, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ
- การพัฒนาสมรรถนะของนักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขันของนักกีฬาฟุตบอล สโมสรฟุตบอลมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เอฟซี** 635
 The developing athletes' performance for excellence in competition of football players, Kasem Bundit University football club
กิตติพงศ์ จำเริญ, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ
- คุณภาพการให้บริการของศูนย์เยาวชนหลักสี่ กรุงเทพมหานคร** 647
 The quality of services provided by the laksi youth center
นิธิพร รอดคำทุย, ปกรณ์ ปรียากร, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, พระวิชาญ วิสุทโธ
- ผลกระทบจากนโยบายการจัดระเบียบการค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร** 657
 The impact of hawkers and stalls reorganization policy in Thung Khru district, Bangkok metropolitan administration
ปวีรพร ใต้ะยี่, ปกรณ์ ปรียากร, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ
- ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร** 671
 Performance efficiency of municipal officials of rat Burana district, Bangkok metropolitan administration
สมภาพ ทับทวี, ปกรณ์ ปรียากร, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, พระมหามานะ ปิยภาณี, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี
- คุณภาพการให้บริการของศูนย์กีฬาในร่มมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต** 681
 Service quality of the indoor sports center of Kasem Bundit University
สุชาลินี ชื่นหมื่นไวย, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตลาดพร้าว 692

Quality of work life of garbage collector of public cleanliness and public park section, Lat Phrao district, Bangkok metropolitan administration

อารัฐพงษ์ สະครัมย์, ปกรณ์ ปรียากร, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, วันชัย ชูศรีสุข

คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลพังงา จังหวัดสงขลา 704

Quality of work life of personnel of pang la sub-district administrative organization, Songkhla province

อารีญา แซ่หลี่, ประสาน บุญโสภณ, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

แนวทางการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มผู้วาดแผนไทยในเขตเทศบาลเมืองน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 716

Guidelines for promoting the careers of Thai massage groups in Nan Municipality Mueang district, Nan province

อนันต์ จิตอารี, พระครูพิพิธวัชรกิจโกศล

บทบาทพระสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดสีโควนาราม ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 728

The role of monks in public welfare activities of wat Sikho Wana Ram, Kang Aen subdistrict, Prasat district, Surin province

พระชนชัย ธนบุญโญ (ล้ำเหลือ), มีนา ทนคง ฮามิลตัน, พระสุรศักดิ์ สาทโร (ตั้งอยู่)

**กลุ่ม
มนุษยศาสตร์**

บทความวิชาการ

บทบาทของกีฬาฟุตบอลในฐานะเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทยผ่านมิติทางปรัชญา 745

The football as an important tool in the development of Thai youth through a philosophical

สิทธิทัศน์ รังงาม, กนกเพชร รังงาม

อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเผยแผ่หลักธรรมและการสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา: โอกาสและความท้าทายในบริบทสังคมไทย 753

The influence of social media on dhamma propagation and faith building in Buddhism: opportunities and challenges in Thai society context

พระครูพิพิธจารุธรรม, พระครูรัตนสุตาภรณ์, เจริญ มณีจักร์

พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการทำแท้ง 760

Buddhist ethics and the abortion problem

สุภาวิญญ์ วิจารณ์

การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ	774
Learning English vocabulary to communicate Buddhism and Thai culture effectively <i>สุทัศน์ อาสนาชัย, วรพล วรสุวรรณโรจน์, ภูวเดช สันทับศาล</i>	
วัฒนธรรมความเชื่อในนวนิยาย ดวงใจคา	785
Cultural beliefs in the novel Duangjai Kacha <i>สุภัชญา สวัสดิ์โยธิน</i>	
ปรัชญาวิถี : การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่ยั่งยืน	800
Philosophy of Way: Learning to Develop Sustainable Life Skills <i>ภูวเดช สันทับศาล, สุทัศน์ อาสนาชัย, วรพล วรสุวรรณโรจน์</i>	
ภาคผนวก	811

ปรัชญาวิถี : การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่ยั่งยืน

PHILOSOPHY OF WAY: LEARNING TO DEVELOP SUSTAINABLE LIFE SKILLS

ภูวเดช ลินทับศาล¹, สุทัศน์ อาสนาชัย², วรพล วรสุวรรณโรจน์³

Phuwadet Sintabsan¹, Suthas Arsanachai², Worapol Worasuwanroj³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹⁻³

Phuwadet.sin@mcu.ac.th¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาวิถี และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่ยั่งยืน ผลของการศึกษาพบว่า การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง และทักษะการเข้าใจผู้อื่น ต้องอาศัยกระบวนการ วิธีการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาวิถี 5 กลุ่ม (1) ปรัชญาสโตอิกเน้นความสงบของจิตใจ การควบคุมอารมณ์ และการยอมรับสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (2) ปรัชญาอัตถิภาวนิยม เน้นความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความหมายของชีวิต กล้าที่จะเลือกทางเดินชีวิตตามความเชื่อของตนเอง และยอมรับว่าชีวิตไม่มีคำตอบตายตัว (3) ปรัชญาพิพัฒนานิยม เป็นแนวคิดของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยไม่จำกัดอยู่ในกรอบของระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเป็นการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (4) ปรัชญาปฏิรูปนิยม เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการศึกษารับรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม ปรัชญาสายนี้เชื่อว่าการศึกษาคควรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและสร้างคุณธรรม (5) พุทธปรัชญา เน้นหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาเรียนรู้ที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และใช้หลักภาวนา 4 เป็นวิถีแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปรัชญาวิถี, การเรียนรู้, การพัฒนาทักษะชีวิต

Abstract

This academic article aims to present the way of life according to the philosophy of the way and learning to develop sustainable life skills. The results of the study found that learning to develop life skills consist of critical thinking skills, effective communication skills, relationship building skills, self-awareness skills, and understanding others skills. It requires the learning process according to the philosophy of the 5 groups of ways. (1) Stoicism philosophy emphasizes peace of mind, emotional control, and acceptance of things that cannot be changed. (2) Existentialism philosophy emphasizes self-responsibility, giving importance to freedom and meaning of life, daring to choose a path in life according to one's beliefs, and accepting that life

has no fixed answer. (3) Progressivism philosophy is the concept of learning from real experiences, and can learn throughout life without being limited by the school or university system. It is flexible learning. (4) Reconstructionism philosophy is the concept that believes that education is an important tool for changing society. This philosophy believes that education should be a tool for developing society and creating justice. (5) Buddhist philosophy emphasizes the principle of the Threefold Learning, which is learning that allows individuals to develop in a balanced way and uses the principle of the Fourfold Meditation as a way of practice to create beneficial relationships. Leading to sustainable development of life skills

Keywords: Philosophy of the Way, Learning, Life Skills Development

บทนำ

การเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลและสังคมในระยะยาว โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงวัยชรา ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาทางการศึกษาและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัจจุบันคนยุคสมัยใหม่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน (UNESCO, 2015) ส่งผลให้บทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้แนะนำและเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต สำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน สามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการเรียนรู้ในระบบ (formal learning) การเรียนรู้นอกระบบ (non-formal learning) และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (informal learning) ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรม หรือกระบวนการสร้างสรรค์ คิดค้น พัฒนา สามารถนำไปปฏิบัติจริงในลักษณะเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือพัฒนาของเก่าที่มีอยู่เดิมแต่ได้รับการปรับปรุงเสริมแต่งพัฒนาขึ้นใหม่ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) สอดคล้องกับหลักปรัชญาวิถีหรือวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา โดยใช้ปัญญาและเหตุผลในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิตที่ช่วยให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยกำหนดเป้าหมายการดำเนินชีวิตได้อย่างชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพราะเป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา โดยไม่จำกัดอยู่เพียงการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่ครอบคลุมการเรียนรู้ด้วยตนเองในทุกสถานที่และทุกเวลา

ทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคสมัยใหม่ ได้แก่ 1)ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างไร้ขอบเขตและต่อยอดความคิดไปสู่แนวทางใหม่ๆ 2)การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่าง ช่วยให้กล้าคิด วิเคราะห์ และตั้งคำถามในแง่มุมที่แปลกใหม่ 3)การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาหรือความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในปัจจุบันต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่และนำหลักพุทธปรัชญาหรือหลักธรรมมาบูรณาการเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนโดยสัมพันธ์กับการศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้รู้จักคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ มีการหาเหตุ หาปัจจัย ย้อนไปถึงต้นเหตุของปัญหา รวมทั้งมีการคิดแยกแยะ (พระเทพวชิรบัณฑิต, 2566) ในบทความวิชาการนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอเนื้อหาที่จะอธิบายถึงวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

สังคมปัจจุบันความสามารถของบุคคลที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ทักษะ(Skill) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ และอยู่รอดปลอดภัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ ให้เกิดความชัดเจน และความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ทักษะชีวิต (Life skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต (พัฒน์พงศ์ ดันเจริญ, 2562) การพัฒนาทักษะชีวิตว่า เป็นการสร้างพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตด้วยทักษะด้านสังคม ด้านการคิด และด้านการเผชิญทางอารมณ์ เพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ องค์การอนามัยโลก (WHO,1997) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถ ในการปรับตัว มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสภาวะจิตที่ดี สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในขณะที่เผชิญกับแรงกดดันหรือสิ่งที่กระทบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสถานที่ แต่ทักษะชีวิตที่ทุกคนควรมี ประกอบด้วย

1. ทักษะการตัดสินใจ เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ เช่น ถ้าบุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนเองที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสุขภาพ หรือความปลอดภัยในชีวิต โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกทางที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2. ทักษะการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความตึงเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข

3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และประเมินปัญหา หรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเราที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความชื่นชม การขออภัย การเจรจาต่อรอง การตักเตือน การช่วยเหลือการปฏิเสธ

6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว

7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น ค้นหาข้อดีข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเองซึ่งจะช่วยให้เรารู้ตัวเอง เวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สนิท อาชีพ ช่วยให้สามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา เกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ดีต่อยกกว่า หรือได้รับความเดือดร้อน เช่น ผู้ติดยาเสพติด ผู้ติดเชื้อเอชไอวี

9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธและความเศร้าโศก ที่ส่งผลทางลบต่อร่างกาย และจิตใจได้อย่างเหมาะสม

10. ทักษะการจัดการกับความเครียด เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 10 ข้อในเบื้องต้นต้องเริ่มจากสิ่งที่เราสนใจ สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับตัวเอง ด้วยการฝึกตัวเองให้มีความพร้อมที่จะเรียนและปรับตัวในทุกสถานการณ์ และคิดอยู่เสมอว่าเราสามารถพัฒนาได้ แม้ไม่เก่งก็ฝึกได้จากการทำงานหนัก การเรียนรู้และการลงมือทำสิ่งใหม่ๆ พาตัวเองไปอยู่ท่ามกลางคนที่หมั่นพัฒนาตัวเอง เรียนรู้จากการลงมือทำ เพราะการลงมือทำจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าฟังหรือท่องจำ การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ใช้ทั้งกระบวนการคิดและปฏิบัติ เพื่อให้พัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของเราสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เคยเรียนมาในอดีต เลือกรับการเรียนรู้ในแบบที่เหมาะสมกับตัวเองทำให้เราสามารถกำหนดลำดับ วิธีการ เวลา และเป้าหมายการเรียนรู้ของตัวเองได้ดีและสนุกกับการได้เรียนรู้ เพราะทำให้เรามีอิสระ สามารถเลือกทางของตัวเอง และพัฒนาศักยภาพที่เราได้อยู่ได้อย่างไม่มีขีดจำกัดที่สำคัญต้องกระตุ้นตัวเองเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ถึงแม้ไม่ได้อยู่ในห้องเรียนแต่การเรียนรู้ใหม่ๆ จะเกิดขึ้นได้เสมอจากการใช้อินเทอร์เน็ตศึกษาค้นคว้าสื่อโซเชียลที่เป็นประโยชน์ ทำให้

สามารถหาความรู้ได้ตลอดเวลาโดยการใช้เวลาว่างเข้าอบรมเสวนาหรืองานฝึกอบรมออนไลน์งานทำให้มีโอกาสในการพบปะผู้คนและได้พัฒนาทักษะความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา

การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญา

ปรัชญา คือ ศาสตร์ที่ศึกษาหาความรู้ ความจริงของมนุษย์ โลก ธรรมชาติ โดยใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความจริงหรือความรู้ที่แน่นอน ปรัชญาจึงเป็นวิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Philosophy” มีรากศัพท์มาจากคำ 2 คำ คือ Philos : Love of หรือ Loving of (ความรัก) Sophia : Wisdom หรือ Knowledge (ความรู้, ปัญญา, ความฉลาด) เมื่อรวมกันแล้ว คำว่า “Philosophy” จึงหมายถึง “Loving of Wisdom” ความรักปัญญา, ความรักในความรู้, ความรักในการแสวงหาความรู้ หรือ การใฝ่ใจในการแสวงหาความรู้ นักปราชญ์บางคนนิยามคำว่า ปรัชญา หมายถึง หลักแห่งความรู้และความจริงอันสูงสุด อันเป็นอมตะ บางกลุ่มนิยามว่า ความรู้ที่สากลและจำเป็น (สเถิต วงศ์สุวรรณ, 2543) เพลโต (Plato) กล่าวว่า เป็นการศึกษาหาความรู้สิ่งที่เป็นนิรันดร์และธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งนั้น อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า ปรัชญาเป็นศาสตร์ที่ค้นคว้าหาความแท้จริงของสิ่งที่มีอยู่โดยตนเอง คานท์ (Immanuel Kant) กล่าวว่า ปรัชญาคือสิ่งที่ว่าด้วยความรู้และการวิเคราะห์วิจารณ์หรือการตรวจสอบความรู้ เจมส์ (William James) กล่าวว่า ปรัชญาคือหลักการที่ใช้อธิบายถึงสิ่งทั้งปวงโดยไม่มีการยกเว้น คองท์ (August Conte) กล่าวว่า ปรัชญา คือศาสตร์แห่งศาสตร์ทั้งปวง โดยสรุป ปรัชญา จึงเป็นหลักแห่งความรู้และความจริง หลักแห่งการแสวงหาความรู้ความจริงหลักแห่งการค้นคว้าหาเหตุผลความแท้จริงของสรรพสิ่งในโลก ครอบคลุมศาสตร์ทั้งปวง ปรัชญาเป็นความรู้ที่สากลและจำเป็น กล่าวคือใช้ได้กับทุกวิชาและทุกวิชาต้องมีหลักปรัชญา และ คำว่า ปรัชญา ตรงกับภาษาบาลีว่า ปัญญา แปลว่า ความรู้หรือความรอบรู้ ปรัชญาวิธี จึงหมายถึงการดำเนินชีวิตด้วยปัญญาความรอบรู้ อันเกิดแต่การเรียนรู้และการคิด เพื่อนำมาพัฒนาชีวิตให้ยั่งยืนปรัชญาวิธี เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตด้วยทักษะความรู้และความจริง ทั้งนี้แนวคิดของปรัชญาจึงถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคสมัยใหม่ ซึ่งการเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาวิธีสามารถสรุปแบ่งกระบวนการแนวทางออกเป็นสำนักปรัชญาหลัก 5 กลุ่มดังนี้

1. การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาสโตอิก

กลุ่มปรัชญาสโตอิก (Stoicism) เน้นความสงบของจิตใจ การควบคุมอารมณ์ และการยอมรับสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ วิธีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การฝึกควบคุมอารมณ์ (Emotional Resilience) ไม่ยึดติดกับอารมณ์เชิงลบ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ (Rational Decision-Making) ใช้ตรรกะและเหตุผลในทุกการตัดสินใจ การยอมรับสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ (Acceptance of Fate) และปล่อยวางสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง (Irvine, W.B., 2008) หัวใจของปรัชญาสโตอิก คือ การรู้จักใช้ปัญญาและความกล้าหาญเพื่อพาตัวเองให้ก้าวข้ามปัญหาและความทุกข์ เน้นให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลคิดใคร่ครวญกับตัวเองว่า ควรตอบสนองและปรับตัวอย่างไรต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่กำลังเกิดขึ้นกับชีวิต เพราะชีวิตไม่ได้ราบรื่นและไม่ได้เป็นไปตามที่ใจเราหวังเสมอ ทุกคนจึงควรปล่อยวางที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเรา แล้วกลับมาสนใจเฉพาะสิ่งที่ตัวเองควบคุมได้และทำได้อย่างสุดความสามารถ ความไม่แน่นอนและความไม่ได้ดังใจของสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเรา ย่อมเป็นสิ่งที่ชีวิต

หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าจะทำให้เกิดปัญหาและความทุกข์ แต่สิ่งนี้เป็นเพียงบททดสอบชั่วคราว หน้าที่ของเราคือสิ่งที่เราลงมือทำ การคิดหาวิธีรับมือและแก้ไข เมื่อเราทำสำเร็จ สิ่งที่จะได้รับกลับคืนมา ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความสุขที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตัวเองให้ทำสิ่งที่ดีเพื่อมีชีวิตที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีครบทั้งองค์ประกอบ 3 ส่วน (วิลเลียมส์, 2565) กล่าวคือ (1) ทำชีวิตให้ดีงามและมีความสุขสมบูรณ์แห่งตนโดยการดึงเอาความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ภายในออกมาให้ได้ (2) สนใจสิ่งที่เราควบคุมได้เราสามารถใช้อยู่อาศัยทางใจว่าจะเลือกตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ อย่างไรให้ดีที่สุด (3) รับผิดชอบต่อ การทำให้ชีวิตดีและมีความสุขถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของเราเพียงผู้เดียว เราไม่อาจพึ่งพาใครหรือหวังให้สิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงชีวิตของเราได้ เพราะชีวิตคือผลลัพธ์ของการกระทำที่เกิดจากตัวเราเอง

2. การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ปรัชญากรุปอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ให้ความสนใจที่ตัวบุคคล หรือความเป็นอยู่ มีอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมักถูกกลืนโดยปรัชญากรุปนี้เห็นว่าโลกปัจจุบันมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมนุษย์ควรมีสิทธิ์หรือโอกาสที่จะเลือกมีอิสรภาพ และมีความรับผิดชอบ ปรัชญาสายนี้มีความเชื่อว่า ธรรมชาติของคนที่ดี สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีเป็นสิ่งที่ไม่มีตายตัว แต่ละคนสามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้ เพราะมีอิสระในการเลือกทุกอย่างไม่อยู่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความจริง (Truth) เป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูป สารความจริงก็คือความมีอยู่เป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะต้องกำหนดหรือแสวงหาสาระสำคัญด้วยตนเอง โดยการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีอยู่เฉพาะหน้า บุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจ (ทิสนา แคมมณี, 2559) แนวคิดของปรัชญาสายนี้มีรากฐานมาจากสภาวะวุ่นวายในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสงคราม และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรื่องของอนาคตไม่อยู่ในความสนใจของนักปรัชญาสายนี้ เพราะตามสภาพแวดล้อมในสังคม อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถจะคาดการณ์ได้ปรัชญาสายนี้จึงหันมาเน้นการอยู่เพื่อปัจจุบัน โดยสามารถปรับตัวให้อยู่ได้อย่างมีความสุข สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ ถ้าตัดสินใจเลือกที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดและยอมรับรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ ความสำคัญกับการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และสนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนในการค้นหาความหมายและสาระสำคัญของชีวิตของเขาเอง ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเลือกสิ่งที่เรียนตามที่ต้องการ มีเสรีภาพในการเลือกตัดสินใจเมื่อเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ และรับผิดชอบในการตัดสินใจหรือการกระทำของตน กระบวนการเรียนยึดหลักให้ผู้เรียนได้มีโอกาสรู้จักตนเอง ช่วยให้มีสมาธิของตนเอง และเป็นตัวของตัวเอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ปรัชญาอัตถิภาวนิยม เน้นความรับผิดชอบปัจเจกชนโดยให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความหมายของชีวิต วิธีปฏิบัติในชีวิต ได้แก่ การสร้างเป้าหมายให้ชีวิต แต่ละคนสามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตตนเองได้ การใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพกล้าที่จะเลือกดำเนินชีวิตตามความเชื่อของตนเอง

แนวคิดพื้นฐานนักปรัชญากรุปอัตถิภาวนิยมที่มีคนรู้จักกันมากและมีอิทธิพลมากที่สุดคือฌอง ปอล ซาร์ต (Jean Paul Sartre) ชาวฝรั่งเศส เขาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ชีวิตตามหลักปรัชญาอัตถิภาวนิยมสรุปได้ดังนี้ มนุษย์ คือ เสรีภาพ สภาพความเป็นมนุษย์และเสรีภาพเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ กฎเกณฑ์ หรือข้อห้ามต่างๆใน สังคมโดยตัวของมันเองไม่มีอำนาจอะไรที่มากัดกั้นเสรีภาพของมนุษย์ มนุษย์มีสิทธิที่จะเลือกรับหรือปฏิเสธก็ได้ และมนุษย์เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของ

ตนเอง ชีวิตจะมีความหมายเช่นไร อยู่กับการตัดสินใจหรือการตั้งกฎเกณฑ์ของมนุษย์เองไม่มีสิ่งใดไม่ว่าจะเป็นภายในตัวหรือนอกตัวมนุษย์ ความเชื่อพื้นฐานของปรัชญาอัตถิภาวนิยมให้ความสำคัญกับเสรีภาพของมนุษย์โดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้มีสิทธิ์ที่จะเลือกตัดสินใจ พร้อมกันนั้นก็ต้องรับผิดชอบในเสรีภาพที่เลือก การเรียนรู้ชีวิตของแต่ละคนต้องรู้จักพิจารณา ตัดสินใจตามสภาพและเจตจำนงที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตของตนเองอย่างแท้จริงโดยเปิดโอกาสให้เรียนรู้พัฒนาตนอย่างอิสระ พร้อมกันนั้นก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อตัดสินใจของตนเองด้วย

3. การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาพิพัฒนานิยม

ปรัชญาพิพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นแนวคิดของการศึกษาเรียนรู้ที่เน้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) การแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แนวคิดนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต และต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ตามแนวทางของพิพัฒนานิยม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ปรับตัวกับโลกที่เปลี่ยนแปลง และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นตามแนวคิดพิพัฒนานิยม เป็นแนวทางที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ตลอดชีวิตโดยไม่จำกัดอยู่ในกรอบของระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเท่านั้น ปรัชญาพิพัฒนานิยมส่งเสริมให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและปรับตัวได้ตามยุคสมัย โดยเน้น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แนวคิดของพิพัฒนานิยมเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผ่านประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงผ่านการลงมือทำ การเรียนรู้ผ่านโครงงาน หรือปัญหาในชีวิตจริงเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหา ฝึกให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาจริงและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการเรียนรู้แบบเปิดกว้างและหลากหลายรูปแบบ ระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาใช้เทคโนโลยี และเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมทางสังคมโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ผ่านชุมชนและการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ

4. การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาปฏิรูปนิยม

ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม แนวคิดนี้มองว่าระบบการศึกษาควรปรับปรุงและปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นปรัชญาสายนี้เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและสร้างคุณธรรม การศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการส่งต่อความรู้แบบเดิมๆ แต่ควรปลูกฝังความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงโลก เป้าหมายหลักของปรัชญาปฏิรูปนิยมคือการสร้างสังคมที่ดีขึ้นผ่านการศึกษา (Brameld, T. 1956) หลักการสำคัญของปรัชญาปฏิรูปนิยม การศึกษาเป็นเครื่องมือเปลี่ยนแปลงสังคมผู้เรียนต้องเข้าใจปัญหาทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ สิ่งแวดล้อม คุณธรรมทางสังคม ปลูกฝังความคิดเชิงวิพากษ์ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้ตั้งคำถามและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล เนื้อหาที่เรียนต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความยากจน สิทธิมนุษยชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เชื่อมโยงกับ

การทำงานร่วมกันในสังคม เช่น การทำโครงการอาสาสมัครมุ่งเน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรม ลดช่องว่างทางสังคม การเรียนรู้ตามปรัชญาปฏิรูปนิยมมักใช้กระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการแก้ปัญหาสังคมจริง เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน ให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อปัญหาสังคมที่สนใจและทำโครงงานเกี่ยวกับปัญหานั้น การอภิปรายและโต้วาทีส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสังคม การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเรียนรู้จากการทำกิจกรรมจริง เช่น การฝึกงาน การเป็นอาสาสมัคร การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการสร้างการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้ Social Media เพื่อสร้างความตระหนักรู้ การนำปรัชญาปฏิรูปนิยมไปใช้ในชีวิตจริงมุ่งเน้นการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคมอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ส่งเสริม การคิดเชิงวิพากษ์การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสังคม

5. การเรียนรู้ทักษะชีวิตตามหลักพุทธปรัชญา

การเรียนรู้ตามหลักพุทธปรัชญา (Buddhist Philosophy) มุ่งเน้นความเข้าใจธรรมชาติของทุกข์และการดับทุกข์ผ่านการเจริญสติและปัญญา วิธีปฏิบัติในชีวิต ได้แก่ การปฏิบัติธรรมเจริญสติให้รู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ การปล่อยวางไม่ยึดติดกับสิ่งของหรือความรู้สึก การดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา ซึ่งถือว่าเป็นศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการและซึ่งทำให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน (เดือน คำดี, 2534) กล่าวคือการฝึกฝนและพัฒนาตนมนุษย์นั้นทางพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาเรียนรู้ที่ทำให้มนุษย์พัฒนาอย่างยั่งยืนและทำให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ ประกอบด้วย

1) **ศีล** เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล ก็คือวินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะกับการพัฒนาและให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล ดังนั้น โดยสรุปวินัยจะมาเป็นรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดี และการจัดสภาพแวดล้อม ที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี และเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ การฝึกคนให้คุ้นกับพฤติกรรมที่ดี ตลอดจนการจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงในสังคมมนุษย์

2) **สมาธิ** เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิมใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ เป็นการพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

3) **ปัญญา** เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง

ตรวจสอบ คิดการต่างๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดภัย ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หลักไตรสิกขา ทั้ง 3 ประการที่กล่าวมานี้เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตให้สามารถฝึกให้เจริญงอกงามสามารถนำเขาถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง การฝึกพัฒนาตนตามหลักพุทธปรัชญาเรียกว่าสิกขา แปลว่าการศึกษาในทางพุทธปรัชญาหรือพระพุทธศาสนา เรียกอีกอย่างว่า ภาวนา แปลว่าทำให้เจริญขึ้น หรือการฝึกอบรม 4 อย่าง (1) กายภาวนา การพัฒนากาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (2) ศิลภาวนา การพัฒนาศีล การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม (3) จิตภาวนา การพัฒนาจิต การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคงสงบสุข และเป็นอิสระ (4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจความคิดเหตุผล และการหยั่งรู้ความจริงจนเข้าถึงอิสรภาพ และในไตรสิกขาศิลจะคลุมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุหรือทางกายภาพและทางสังคม รวมไว้ในข้อเดียวกันเมื่อจัดเป็นภาวนา จะแยกออกเป็น 2 ข้อ โดยจัดเอาเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ในสังคมไว้ในข้อศิลปภาวนา ส่วนเรื่องของความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในโลกวัตถุจัดแยกออกไปเป็นกายภาวนา ในกระบวนการฝึกทั้ง 3 อย่างของไตรสิกขา จะประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในศีลที่แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพในโลกวัตถุ และความสัมพันธ์กับมนุษย์ในสังคม ส่วนกระบวนการฝึกพัฒนาตนตามหลักพุทธปรัชญา ต้องมีองค์ประกอบของไตรสิกขาครบทั้งสามอย่างทำงานประสานกัน ศีล สมาธิ ปัญญา ศิลอาจจะเป็นความสัมพันธ์ด้านกายภาพ หรือด้านสังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อย่างใดอย่างหนึ่งแต่ในภาวนาจะแยกออกจากกันเป็นคนละข้ออย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบจะได้วัดผลเฉพาะที่ละอย่างว่าในด้านกายและความสัมพันธ์กับสังคม สภาพแวดล้อมทางวัตถุ หลักภาวนานิยมใช้ในขั้นตอนของการวัดผลแต่ในขั้นตอนของการฝึกหรือตัวกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนจะใช้เป็นไตรสิกขาเนื่องจากภาวนานิยมใช้ในเชิงการวัดผล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2567) รูปศัพท์ที่พบจึงมักเป็นคำแสดงคุณสมบัติของบุคคล การเรียนรู้ทักษะจากไตรสิกขานำมาบูรณาการพัฒนาชีวิตให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการ พัฒนาตนประกอบ

1. กาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (กายภาวนา) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักบริโภคปัจจัย 4 รู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการเสพหรือใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีทั้งหลาย ในทางที่เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2. กาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (ศิลปภาวนา) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัย และอาชีวะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

3. กาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (จิตภาวนา) คือ มีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทร มีมูทิตา ความเคารพอ่อนน้อม ความกตัญญูกตเวที เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง

มั่นคง มีความเพียรพยายาม มีอุตสาหะวิริยะ รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอิ่ม ผ่องใส และสงบสุข

4. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (ปัญญาภาวนา) คือรู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุผล มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงงูใจเคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต เข้าถึงอิสรภาพ ปลอดภัยปราศปัญหา

กระบวนการพัฒนาชีวิตตามหลักพุทธปรัชญา จัดเป็นปรัชญาวิถีแบบอย่างแนวทางปฏิบัติทำให้เข้าใจบุคคลและสังคมที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ก่อให้เกิดการเกื้อกูลกับธรรมชาติทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นไปอย่างรอบด้าน และส่งผลให้มนุษย์มีความสุขในการใช้ชีวิต ได้ใช้ความคิดตรึกตรองใช้ปัญญาตัดสินใจระทำการต่างๆ อย่างถูกต้องและยั่งยืน

บทสรุป

ปรัชญาวิถีเป็นวิธีการดำเนินชีวิตด้วยปัญญาความรอบรู้ การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเริ่มจากสิ่งที่เราสนใจ สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับตัวเอง ด้วยการฝึกตัวเองให้มีความพร้อมที่จะเรียนและปรับตัวในทุกสถานการณ์ และคิดอยู่เสมอว่าเราสามารถพัฒนาได้ แม้ไม่เก่งก็ฝึกได้จากการทำงานหนัก การเรียนรู้ และการลงมือทำใหม่ๆ พาตัวเองไปอยู่ท่ามกลางคนที่หมั่นพัฒนาตัวเอง เรียนรู้จากการลงมือทำเพราะการลงมือทำหรือการปฏิบัติจริงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าฟังหรือท่องจำ การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ใช้ทั้งกระบวนการคิดและปฏิบัติตามหลักปรัชญาวิถี ประกอบด้วย (1) กลุ่มปรัชญาสตอิก ที่เน้นความสงบของจิตใจ การควบคุมอารมณ์ และการยอมรับสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (2) ปรัชญาอัตถิภาวนิยม เน้นความรับผิดชอบต่อปัจเจกชนต่อชีวิตของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความหมายของชีวิต วิธีปฏิบัติในชีวิต ได้แก่การสร้างเป้าหมายให้ชีวิตแต่ละคนสามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตตนเองได้ การใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพ กล้าที่จะเลือกทางเดินชีวิตตามความเชื่อของตนเอง และยอมรับว่าชีวิตไม่มีคำตอบตายตัว (3) ปรัชญาพิพัฒนานิยม เป็นแนวคิดของการศึกษาเรียนรู้ที่เน้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นแนวทางที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดอยู่ในกรอบของระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แนวคิดปรัชญาพิพัฒนานิยมส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การแก้ปัญหาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) ปรัชญากลุ่มปฏิรูปนิยม เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม แนวคิดนี้มองว่าระบบการศึกษาควรปรับปรุงและปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นปรัชญาสายนี้เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและสร้างคุณธรรม (5) พุทธปรัชญา เน้นหลักไตรสิกขา ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีคุณภาพและสามารถทำความเข้าใจบุคคลและสังคมที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยใช้หลักภาวนา 4 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ ยศยิ่งยง. (2552). **องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดือน คำดี. (2534). **พุทธปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ทิตินา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2566). **มจร.ชูพุทธนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืน**. สืบค้น 1 เมษายน 2568, จาก <https://d.dailynews.co.th/education/828960/>.
- พัฒน์พงศ์ ตันเจริญ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์
- วิลเลียม เอ็ม เอ็ม. (2565). **The Little Book of Stoicism (ปรัชญาเสริมแกร่งเพื่อชีวิตไม่สั่นคลอน)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ Biblio.
- สถิต วงศ์สวรรค์. (2543). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). **จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- Brameld, T. (1956). **Toward a Reconstructed Philosophy of Education**. Holt, Rinehart & Winston.
- Irvine, W. B. (2008). **A Guide to the Good Life: The Ancient Art of Stoic Joy**. Oxford University Press.
- UNESCO. (2015). **Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives**. Paris: UNESCO.
- WHO. (1997). **Life Skill Education in Schools**. Geneva : World Health Organization.